

DE BAUXIETINDUSTRIE IN HISTORISCH PERSPECTIEF EN EEN BLIK VOORUIT

*Voordracht gehouden ter gelegenheid van het 25 Jaar Jubileum
van het Bauxiet Instituut Suriname*

door Drs. H. R. Pollack

Inleiding

Op verjaardagen en jubileum dagen blikken wij graag terug om te zien hoe wij zijn of hoe het is begonnen; wij memoreren graag de hoogtepunten en de dieptepunten en daar waar het niet goed gegaan is nemen wij ons voor het in de toekomst beter te doen.

Het bauxietbeleid en hoe het zich heeft ontwikkeld tegen de achtergrond van wat zich internationaal afspeelde is ons duidelijk gemaakt.

Wij hebben ook aandachtig geluisterd naar het succes van de bauxietmaatschappijen, hun groei en bloei en wat zij voor Suriname naar hun zeggen hebben betekent. Zo te horen is alles prima in orde.

Maar hoe staat het met degenen om wie het eigenlijk gaat, de eigenaren van het bauxiet, de Surinaamse bevolking? Hoe zal het verhaal luiden indien zij terug blikken? Zijn zij er beter van geworden? Zijn hun verwachtingen, voor zover zij die hadden ook gerealiseerd? Indien ja, in welk opzicht en indien niet, wat is er dan zo mis gegaan? En het gaat nu niet om hoeveel de Staat in de loop der jaren aan geld heeft ontvangen; daar zullen anderen U bij een volgende themadag meer inzicht over verschaffen. Wat ons nu interesseert is wat wij aan het eind van de dag aan hebben overgehouden. Daar zullen wij het success van het gevoerd beleid aan beoordelen.

En al deze vragen hadden niet op een beter moment gesteld kunnen worden dan nu. Over enkele maanden bestaat de bauxietindustrie reeds 90 jaar in Suriname en in 2009/2010 is

de industrie in de kustvlakte historie geworden en dan zal het mijnen in het binnenland plaats vinden. Er worden grote investeringen overwogen voor de nabije toekomst en daarvoor moeten wij beleid maken en wel voor de komende 40 tot 50 jaar, want dan is het bauxiet op. Zullen wij dus op dezelfde voet verder als nu en wat zullen wij dan aan over hebben gehouden?

Wij beginnen onze terugblik door terug te gaan naar de tweede helft van het tweede decennium van de 20ste eeuw, 1915 tot 1920, in de tijd toen wij nog een kolonie waren; wij zullen een stop maken in de eerste helft van de jaren '50 van de vorige eeuw voor wij een zelfstandig rijksdeel werden binnen het Koninkrijk der Nederlanden en daarna in de jaren '70 voor wij een soevereine staat werden.

De strijd om bauxiet rechten

In het tweede decennium van de vorige eeuw was de Alcoa reeds de hoofdrol speler in de mondiale primaire aluminium industrie, die toen nog geconcentreerd was rond het Noord Atlantisch bekken, dus de oostkust van de VS, West Europa en delen van zuidoost Europa, het Middellandse gebied. Voor verdere groei was het van vitaal belang toegang tot dan wel controle te hebben over bauxietvoorraden en energie en tevens de markt voor halffabrikaten en eindprodukten te beheersen. De Alcoa was dan ook bezig aan wat voor haar zo kenmerkend werd nl achterwaartse en voorwaartse integratie. Zij had bauxietmaatschappijen opgekocht/opgericht in de VS, Frankrijk, Italië en Jugoslavië en in Demerara thans Guyana en in 1915 was Suriname aan de beurt. De oorlog in Europa had een einde gemaakt aan de bauxietimporten vanuit Europa en de vraag naar bauxiet in Amerika was groot.

In november 1915 kwam Colonel John R Gibbons, superintendent van de American Bauxite Company, een dochter van de Alcoa naar Suriname met de opdracht

bauxietgronden te kopen. Hij was zo succesvol dat nauwelijks een jaar na aankomst, alle bekende bauxietgronden waren opgekocht en ondergebracht in de nieuw opgerichte Surinaamsche Bauxiet Maatschappij (SBxM).

In zijn proefschrift "The American Take Over" geeft Carlo Lamur op indringende wijze de tekortkomingen aan van het gevoerde koloniaal beleid, een beleid dat heeft toegestaan dat de Amerikanen het bauxiet konden monopoliseren. Colonel Gibbons was zelf ook verbaasd over zijn succes en de korte tijd waarin dat heeft kunnen gebeuren. Hij zegt er het volgende van:

" Ik ben er niet in geslaagd veel van wat ik mij had voorgenomen te realiseren, maar ik vergelijk mijzelf met Pay¹ die veel langer daar bezig is geweest kennis te vergaren over bauxietafzettingen en papers te schrijven voor publicatie zowel in America, Holland, Engeland en Frankrijk als in lokale kranten, dat Harvey² op Pay's verzoek drie maanden in de kolonie was en dat zij beiden zich als experts opwierpen in de lokale bladen en monsters verstuurden naar en bauxietgronden trachten te verkopen in de genoemde landen en op de hoogte waren waar de bauxiet afzettingen voorkwamen; en als men verder bedenkt dat wij als vreemdelingen naar de kolonie gingen, geen van ons in staat nederlands te spreken en zonder te weten waar de bauxietafzettingen lagen, dat de bauxiethoudende gronden allemaal in het bezit waren van Negers en in vele gevallen 20 tot 50 van ze die geïnteresseerd zijn in de verkoop en titel op eigendommen claimen en dat het zeer moeilijk zou zijn zo velen te interesseren en verenigen in een onderneming, in het bijzonder personen zo onwetend, bijgelovig en wantrouwig tegenover blanken".

Wij herkennen dit beeld: seminars, workshops, papers, experts die hun visie geven, rapporten en plannen, maar verder maken

¹ Arthur Pay was een engelsman die al jaren in Suriname woonde en de ontdekking van bauxiet wereldkundig heeft gemaakt.

² Francis G. Harvey was een engelsman die in Guyana nauw betrokken was bij de opkoop van bauxietgronden voor Alcoa.

wij een pas op de plaats en blijven even arm met en ondanks onze natuurlijke hulpbronnen.

De mensen waren dus onwetend, bijgelovig en arm en niemand bekommerde zich echt om hun lot. Rond 1910 moest de toestand bijzonder alarmerend zijn geweest. Cocoa en koffie gingen door een crises vanwege plagen; balata en goud waren over hun piek heen en verkeerden in een fase van neergang. De spoorweg en andere opgezette "productieve werken" bleken onproductief en werden een toenemende last op de koloniale begroting en de werkloosheid met name onder de stedelijke bevolking grotendeels Afro-Surinamers was erg groot. Zij waren verdreven van de goudvelden en balata bossen vanwege dalende productie, sluiting van de grote gemechaniseerde goudmaatschappijen en faillissement van de balata bedrijven. Door de jaren heen nam de totale export waarde toe, maar de importen namen zo dramatisch toe dat in de periode 1865-1938 er slechts 16 jaren waren van een overschot op de handelsbalans. Er was dus iets fundamenteel verkeerd met de economie en de overheids financiën weerspiegelden deze ongezonde economische situatie. De overheidsadministratie werd steeds kostbaarder en uitgaven namen dermate toe dat subsidie vanuit Nederland noodzakelijk werd om de koloniale huishouding drijvende te houden. De crises in de bacoven cultuur dwong de Nederlandse regering tot actie en een commissie werd ingesteld voor onderzoek en advies.

In haar rapport van 1911 zegt de commissie het volgende:
"De lonen zijn te laag en moeten verhoogd worden; er is sprake van wijdverspreide armoede die zich manifesteert in slechte lichamelijke en mentale gezondheid en morele toestand van de bevolking; de infrastructuur is slecht en de economie verkeert reeds decennia in een toestand van crises en neergang en dat er geen sprake is van enige industrieële activiteit."

De adviezen:

Uitbreiding en handhaven van de leerplicht en alle andere vormen van onderwijs; verbeteren van woon- en huisvestingsomstandigheden, hygiëne en maatschappelijk leven; instellen van regionale organen om de administratieve vaardigheden te vergroten; opzetten van een bank voor agrarische credietverlening, het doen landbouw- en bodemonderzoek, opzetten van modelboerderijen, herziening van de agrarische wetgeving en het opzetten van een kadaster; aanleg van wegen en verbetering van transportfaciliteiten en tenslotte verhogen van de arbeidsproductiviteit door verhogen van de lonen en betere medische voorzieningen.

Om een effectief ontwikkelingsbeleid te garanderen stelde de commissie voor de overheidsuitgaven op te delen in een deel dat op de koloniale begroting verschijnt en waarover de Koloniale Staten zeggenschap heeft (de lopende rekening van de overheid) en een ander deel dat hoewel betrekking hebbende op de Surinaamse economie, onttrokken wordt aan de lokale autoriteit en gefinancierd door en geplaatst wordt onder supervisie van de Nederlandse Regering, de ontwikkelingsbegroting of ontwikkelingsdienst.

Van al deze adviezen is er toen praktisch niets uitgevoerd.

Suriname werd aan haar lot overgelaten door Nederland. Het enige waar Nederland zich druk om maakte was de jaarlijkse stijging van de subsidie om de koloniale huishouding gaande te houden, en dus de noodzaak dat te verminderen of tenminste te voorkomen dat die verder toenam.

De kolonie was dus op zoek naar inkomsten en bauxiet kwam net op tijd.

In de Memorie van Toelichting op de ontwerp bauxietverordening van 27 maart 1918 zei de Gouverneur dan ook het volgende:

“Het moment is nu aangebroken dat een ander delfstof van groter belang is geworden dan goud. Men kan nu niet langer stellen dat naast goud de andere delfstoffen niet van enig belang zijn. Het kan niet langer gerechtvaardigd worden dat de Koloniale schatkist niet meer kan profiteren van de nieuwe

bedrijvigheid dan toegestaan volgens de Delfstoffen Verordening”.

Het beleid was dus gericht op inkomsten voor de koloniale schatkist en de koloniale administratie. De inkomsten waren zeker niet bestemd voor verbetering van de woon- en leefomstandigheden van de burgers. Trouwens in de begrotingen vinden wij daar geen enkele aanwijzing voor terug. De ontwikkeling van de kolonie moest met gelden van buiten, van de Nederlandse Regering en of van private (nederlandse) investeerders geschieden. Maar die laatsten eisten vele aanmoedigingen en ondanks dat die werden gegeven bleven investeringen uit. Verder sprak de landsverordening van de machtiging aan de Gouverneur terreinen voor ontginning van bauxiet te reserveren voor uitgifte onder speciale voorwaarden aan Nederlandse dan wel Nederlands/Surinaamsche bedrijven waardoor de koloniale schatkist meer kon profiteren.

De eenzijdige oriëntatie van het beleid op inkomsten voor de koloniale overheid en dus de voortdurende druk om de inkomsten te verhogen, botsten met de visie van de maatschappij die uitkeek naar lange termijn stabiele exploitatie voorwaarden die investeringen en expansie mogelijk maken.

Het paradoxale was dat de belastingsparagrafen uit de landsverordening gebaseerd waren op een voorstel van de S.BxM en de amendementen voorgesteld door de Nederlandse regering en die een lastenverhoging betekenden voor de maatschappij waren afgestemd met de Vice President van Alcoa. Alcoa was accoord gegaan met de voorstellen omdat daardoor de nodige rechten voor export van bauxiet konden worden verkregen en vergunning voor de bouw van een draadloos ontvangstation te Moengo. Nadat de nodige rechten waren verkregen begon het gehaal en getrek tussen de Gouverneur en de SBxM, de strijd om bauxietrechten dat 11 jaren heeft geduurd en zich toespitste op het verlagen van de verplichte betalingen aan de Overheid. Arbeid was een van de probleem gebieden in die zin dat grote segmenten van de

samenleving waren uitgesloten van de opkomende mijnbouwsector en de hoge belasting op arbeidscontracten. U moet weten dat volgens de Arbeids Verordening iedere concessiehouder verplicht was een arbeidscontract met ieder aangehuurde arbeider te sluiten en op ieder arbeidscontract moest SF 4 aan belasting betaald worden aan de Koloniale schatkist; de hoge importbelasting op brandstof vormde een probleem voor de SBxM die grote hoeveelheden nodig zou hebben voor haar in aanbouw zijnde plant te Moengo; de retributie die toen Sf 1 per ha bedroeg omdat de concessies al in hun vijfde jaar waren; dit zijn allen lasten die allemaal een sterk kostprijsverhogend effect hebben. Daarnaast werd de maatschappij geconfronteerd met belastingverhogingen waarvan de rationale gezocht moest worden in tekorten op de koloniale begroting, verhogingen en aanpassingen die een grote mate van onzekerheid bracht voor de ondernemer en zijn planning bemoeilijkte.

Langdurige onderhandelingen met het koloniaal bestuur, de Nederlandse regering en pressie door SBxM/Alcoa onder aanhoudende protesten zijdens de Koloniale Staten die vonden dat de Gouverneur te meegaand was voor de Amerikanen hebben uiteindelijk geleid tot stabiele exploitatie voorwaarden voor de opkomende bauxietsector in 1929. Met deze voorwaarden op zak werd de SBxM geïncorporeerd en gebracht onder directe controle van de Alcoa.

In de zo gewraakte overeenkomst van 1 april 1929 waren de financiële lasten gereduceerd tot een minimum en gestabiliseerd voor 60 jaren. De manier waarop dit heeft plaatsgevonden heeft veel achterdocht en verontwaardiging gewekt over de werkelijke bedoelingen van de maatschappij en de Gouverneur. Het algemeen gevoel was dat de Gouverneur en de Nederlandse Regering onze natuurlijke hulpbron bauxiet hebben verkwanseld. De gebeurtenissen rond Rorac werden al te vaak aangehaald als bewijs voor de juistheid van de beweringen; leest U maar het boek "De Surinaamsche Bauxiet Maskerade van A.L.Smith" op na. En bij

ieder overeenkomst duikt dit gevoel weer op, tot de dag van vandaag.

Met de overeenkomst van 1929 was de SBxM klaar voor uitbreiding en productie verhoging. Grootschalige investeringen volgden die leidden tot modernisatie van de plant op Moengo en voltooiing van de export infrastructuur. Maar de opkomende economische recessie moest nog uit razen. Jaren van verminderde productie, ontslagen en stakingen schokten het vertrouwen van de bevolking, maar de industrie overleefde en in 1935 veranderde de situatie ten goede. Productie nam toe en bauxiet werd het belangrijkste export artikel van Suriname en belangrijkste deviezen verdiener.

De WO II en haar gevolgen

Als de WO II uitbreekt in Europa, breidt de industrie in Noord Amerika zich snel uit grotendeels met steun van de Regering. Ook in Suriname breidde de industrie zich verder uit. De vraag naar bauxiet was groot aangezien de productie in Europa volledig stil stond. Suriname werd de grootste producent en de voornaamste leverancier van bauxiet in het Alcoa systeem. Naast Suriname was Guyana een grote producent en op afstand gevolgd door Ghana.

In Suriname opende SBxM een tweede mijn nabij Paranam en de Nederlandse Billiton, een tin gigant, begon exporten in 1942 vanuit Smalkalden.

Tijdens de oorlog bloeide de economie van Suriname op door toegenomen bauxiet exporten, de militaire verdedigingswerken, de aanwezigheid van buitenlandse troepen en de versterkte locale troepenmacht. Naast de bauxietbelastingen waren er nu andere inkomsten bronnen nl de inkomsten belasting die niet zo veel opbracht en de oorlogswinst belasting die erg veel opbracht. De begroting sloot in 1942. Bijna éénderde deel van de inkomsten was afkomstig van tijdelijke bronnen. De ontstane schijn welvaart

verontrustte ook de Gouverneur die in de Memorie van Toelichting op de begroting van 1942 voor dit fenomeen waarschuwde. Reeds in 1944 begonnen de problemen door de verminderde export en productie en de daaropvolgende ontslagen. Velen vertrokken toen naar Curaçao voor een baan in de opkomende aardolie industrie.

Het duurde enige tijd voor alle consequenties van de oorlog volledig konden worden overzien. Lonen en salarissen niveau's en het aantal ambtenaren waren toegenomen en de uitgaven van de regering eveneens en zo ook de noodzaak van additionele inkomsten, ook al omdat de oorlogswinst belasting was ingetrokken.

Er volgden langdurige onderhandelingen met de SBxM en Billiton om hogere inkomsten en die duurden van 1946 tot 1949. De regering wou haar inkomsten vergroten door de retributie per ha te verhogen, belastingen en royalties en de verkoopprijs van bauxiet aan te passen en ten tweede een speciale inkomsten belasting heffen op bauxiet.

De resultaten waren: 1) een verhoogde bauxietprijs en retributie; 2) invoering van een overwinstbelasting en 3) nieuwe landsverordeningen die de speciale concessies van 1929 van Alcoa en 1941 van de Billiton vervingen.

Overeenstemming werd bereikt over de ingangsdatum van de verhogingen, nl 1946, waardoor er een aanvullende inkomstenbelasting betaald werd.

De Overwinstbelasting was ondermeer bedoeld additionele inkomsten te verwerven waardoor de belasting voor lokale ondernemers kon worden verlaagd en zo kon de bedrijvigheid worden gestimuleerd.

Kort na de WO II bracht van Traa, lid van de Ondernemersraad³ uit Nederland een bezoek aan Suriname. Zijn rapport over de situatie was niet bemoedigend. Hij wees

³ De Ondernemersraad was opgericht in 1925 naar het voorbeeld van de Nederland-Indische Ondernemersraad en in 1926 sloten Surinaamse belangengroepen zich bij aan.

ondermeer op een brief van de Gouverneur aan de Minister van Overzeesche gebiedsdelen met het voorstel de begroting op te delen in een lopende en ontwikkelingsdienst. Bezorgd over de slechte vooruitzichten diende de Nederlandse Regering een wetsvoorstel in ter oprichting van een Welvaartsfonds voor Suriname. Ontwikkelingsonderzoek en planning zou nu door Nederland worden gefinancierd.

Uit de luchtkartering van noord Suriname door het fonds uitgevoerd, bleek de mogelijkheden voor het bouwen van stuwdammen voor de opwekking van energie in de Suriname rivier.

En zo trad Suriname de jaren '50 in met grootse plannen voor de bauxietindustrie. Professor van Blommenstein had gewezen op de mogelijkheden van opwekking van energie middels waterkracht, het zgn Combinatieplan voor de Suriname Rivier. Het plan omvatte niet alleen de opwekking van hydro energie, maar ook irrigatie, visserij, verbetering van de scheepvaart, streekontwikkeling nieuwe infrastructuur etc. Om ons te assisteren kwam op verzoek van de Nederlandse regering in 1951 een missie van de Wereld Bank naar Suriname om de haalbaarheid van zo'n onderneming te onderzoeken. Om de missie te informeren omtrent de stand van zaken en mogelijkheden van onze economie schreef het Planburo een voorlopig rapport over de ontwikkelingspotenties van Surinam als een database voor de missie. Dat rapport dat de toestand beschreef tot 1950 verschaft een goed beeld van Suriname na drie decennia van bauxiet mijnbouw.

Wij kennen de toestand van de bevolking aan het begin en de opkomst van de bauxietindustrie in Suriname. Had 30 jaar bauxietindustrie enige verbetering gebracht? Voor een selecte groep wel, namelijk de arbeiders in de bauxietsector, maar de rest?

Het beeld is triest. De toestand van de overheids financiën was van dien aard dat het buitenland bepaalde activiteiten financierde die van vitaal belang waren voor onze ontwikkeling. De zwakke financieel-economische positie kwam

tot uiting in het aanhoudend tekort op de betalingsbalans en de zwakke financiële positie van de overheid. De handelsbalans vertoonde een dalend volume van agrarische exporten, stijgende bauxiet exporten tegen prijzen die achterbleven bij de algemene trend en nagenoeg constant bleven vanwege de transferprijzen en de afspraken in de overeenkomst van 1929 met als gevolg een verlaging van de totale exportwaarden. Export van hout was sterk gestegen maar onvoldoende om de daling van de bauxietprijzen te compenseren. Sociaal-economisch zag het er ook niet florissant uit. Er waren veel emotioneel instabiele personen, waarschijnlijk het gevolg van gedeeltelijke ondervoeding van een deel van de midden en lagere klassen. Er was een groot aantal endemische ziekten die de vitaliteit van de mensen ondermijnde zonder echt fataal te zijn: tuberculose, geslachtsziekten, trachoom, worminfecties en filaria (waar meer dan 20% van de stedelijke bevolking last van had). Er waren niet genoeg scholen; medische faciliteiten hadden een tekort aan bedden en verkeerden in staat van verval. Huisvesting was gebrekkig voor grote delen van de bevolking; de watervoorziening was dringend aan verbetering toe en zowel de vuilophaal als feecalieën opruiming waren problematisch.

Dus na 3 decennia van bauxiet exporten was Suriname nog steeds een verarmd land. De fundamentele structuren van de economie waren helemaal niet veranderd. Bauxiet had suiker vervangen als belangrijkste export product, maar de economische, financiële en sociale onevenwichtigheden van de plantage economie waren nog steeds aanwezig en in feite waren ze nog geprononceerder geworden. Dat was de situatie aan de vooravond van de stap van kolonie naar zelfstandig rijksdeel binnen het Koninkrijk der Nederlanden en de vorming van politieke partijen die de ontwikkeling van hun eigen achterban en het land hoog in hun vaandel droegen.

Bauxiet en ontwikkelings hulp

De Wereld Bank missie bracht een positief advies uit over de plannen van Suriname met betrekking tot de ontwikkeling van het waterkracht potentieel en adviseerde ook te praten met de aluminiumindustrie voor afname van de opgewekte energie.

Kort na het vertrek van de missie bracht Alcoa's president Lawrence Litchfield een bezoek aan Suriname. Hij hield een presentatie over de aluminium industrie in de VS. Vanwege de vijandelijkheden in Korea was er een toename in de vraag naar het metaal. In het najaar van 1950 was de productie 750.000 tonnes toegenomen met een extra 79000 tonnes om te voldoen aan de vraag van de Regering. Er was toestemming verkregen om de productiecapaciteit met 85% uit te breiden. Daarvan mocht Alcoa met 205.000 ton inkomen. Voor de extra alumina moest 400.000 ton capaciteit worden bijgebouwd. Zo'n 5.5 miljoen ton extra bauxiet was nodig en die extra tonnen moesten komen uit USA, Guyana, Suriname en nieuwkomer Jamaica. Voor wat Suriname betrof gaf hij te kennen dat Alcoa altijd geïnteresseerd was in extra bauxiet en goedkope energie voor een smelter.

Nadat de plannen voor de bouw van een waterkrachtwerk in de Suriname rivier volledig waren uitgewerkt en financiering noodzakelijk was, werd met Alcoa een principe overeenkomst afgesloten voor de bouw van een aluminium smelter en afname van energie de zgn Richtlijnenovereenkomst. Echter bleek dat Suriname niet in staat was financiering los te krijgen tegen een voldoende lager rente om de gestelde kostprijs van de opgewekte energie te realiseren.

Suriname benaderde de Alcoa voor financiering van de bouw van het waterkrachtwerk en Alcoa bleek geïnteresseerd te zijn.

Suriname was toen al een zelfstandig rijksdeel binnen het Koninkrijk der Nederlanden en zou geheel zelfstandig via de Staten van Suriname gestalte geven aan de relatie met de Alcoa. De Brokopondo Overeenkomst (BO) kwam tot stand en tegelijkertijd vond een naamsverandering plaats van de SBxM

in de Suralco. De looptijd van de overeenkomst is 75 jaren. Het is een gezamenlijke onderneming geworden waarin Suriname recht heeft op 16 megawatt energie als compensatie voor haar inbreng terwijl Suralco/Alcoa de rest had voor het voeden van een 60.000t/j smelter. Daarnaast verkreeg de Suralco exploratie rechten voor bauxiet op een gebied begrenst door de Suriname rivier in het westen, de Marowijne rivier in het oosten, de 4de breedte graad in het zuiden en de Atlantische oceaan in het noorden. Exploitatie zou verleend worden op 20000 ha geselecteerde gebieden. Om haar inkomsten uit bauxiet veilig te stellen werd een minimum belasting voor de eerste 10 jaren afgesproken en de prijs van bauxiet werd geïndexeerd zodat de Staat altijd verzekerd is van belastinginkomsten op bauxiet. Ter meerdere zekerheid aan Alcoa werd overeengekomen dat verhoging van de belasting in welke vorm dan ook geheven over het resultaat van de maatschappij in enig jaar niet meer dan 2.5 % mocht bedragen van de belasting geheven over het resultaat van de maatschappij in dat jaar en dat de inkomstenbelasting vanaf I januari 1958 voor 25 jaar de 30% niet mag overschrijden tenzij partijen anders overeenkomen (artikel 8).

Suriname had veel ingeleverd. Om de investering door Alcoa mogelijk te maken moest de Overwinstbelasting worden ingetrokken. Voor de zekerheid van een gegarandeerde minimumbelasting op bauxiet was Suriname thans afhankelijk van toestemming van de maatschappij indien zij de belasting op de maatschappij wil verhogen.

Met deze overeenkomst is de relatie tussen Alcoa en Suriname voor 75 jaren vastgelegd. Alles wat hierna volgde vond plaats of werd geplaatst binnen het kader van de overeenkomst. Het is in feite kwalitatief dezelfde overeenkomst als de landsverordening van 1929, alleen in uitgebreide vorm.

De investeringen die gepaard gingen met de BO zorgden voor een flinke economische opleving.

Het BBP groeide aanzienlijk van Sf 104 miljoen in 1953 tot Sf 235 miljoen in 1964 (8% p.a.) en Sf 445 miljoen in 1968 (17% p.a.) In 1968 was er een terugval naar 9.7%. Het nationaal per capita inkomen is niet evenredig gegroeid. Het steeg van Sf 431 in 1953 tot Sf 618 in 1964 (3.1% per jaar, reeël 0.8%) naar Sf 992 in 1968 (reeël Sf 699). Deze minder snelle toename kwam door prijsstijgingen en relatief grote overmakingen naar het buitenland. Het einde van de constructie werkzaamheden zag een vertrek van ervaren en geschoolde werkers naar de scheepsbouw in Nederland.

Ontwikkelingsplanning kwam ook goed op gang. Nederland zag uiteindelijk in dat er iets fundamenteels aan de ontwikkeling van Suriname gedaan moest worden. Trouwens Nederland was Indonesie kwijtgeraakt en meer aandacht kwam vrij voor Suriname. Het Tien Jarenplan kwam tot stand en in uitvoering genomen gevolgd door de eerste en tweede Vijfjaren Plan. De infrastructuur werd aangepakt, haven en luchthaven faciliteiten en volkswoningen, scholen en ziekenhuizen gebouwd. Landaanwinningsprojecten ten behoeve van de landbouw, nieuwe polders werden aangelegd en de machinale rijstbouw geïntroduceerd. De economie groeide door al deze activiteiten en een economische opleving trad in, maar wel erg kwetsbaar. De kapitaalovermakingen vanuit Nederland ten behoeve van de ontwikkelingswerken kon aangewend worden om de aanhoudende tekorten op de landsbegroting op te vangen. En ondanks de verhoogde inkomsten uit de bauxietsector was Suriname niet in staat iets bij te dragen aan haar eigen ontwikkeling. Wij waren afhankelijk geworden van ontwikkelingshulp.

Maar de budgetaire problemen zouden ons blijven achtervolgen. In 1973 verhoogden wij de inkomsten belasting voor de bauxietsector tot $\pm 40\%$ en de Suralco stemde mee in geen beroep te doen op artikel 8 van de BO.

Kort daarop verhoogden de olie-producerende landen de prijs van ruwe olie. Om de verhoogde olie rekening te kunnen

betalen voerde Jamaica een additionele heffing in op bauxiet, de zgn bauxiet levy. Suriname volgde het voorbeeld, alsmede Guyana, de Dominicaanse Republiek en Haiti en Guinea in West Africa. De Meeropbrengst Natuurlijke Hulpbronnen kwam op tijd. De naderende onafhankelijkheid betekende financiering van een leger en een buitenlandse dienst. Hadden wij echt geld nodig voor de olierekening? In feite niet, was het antwoord van wijlen Premier Henck Arron op die vraag. Ik had wel geld nodig in verband met de naderende onafhankelijkheid en om onrust onder mijn eigen achterban te voorkomen. In alle haast is toen in enkele volkswijken de infrastructuur aangepakt.

Nieuwe en opwindende mogelijkheden voor de uitbreiding van de bauxietindustrie in Suriname hadden zich al aangediend. In de begin jaren '60 was bauxiet ontdekt in het Adampada gebied. Algemeen was de opvatting dat er een totaal ontwikkelingsplan moest komen waarin naast een geïntegreerd aluminium industrie ook de landbouw, bosbouw etc waren opgenomen. Er zou een nieuwe stad worden gebouwd in West Suriname die zou moeten uitgroeien tot de derde grote stad. Suriname moest maximal profijt halen uit het project en dat kon het best met Europeesche leest Nederlandse investeringen.

Reden:

- 1) Betere spreiding van belangen in de Surinaamsche mijnbouwsector; naast Amerikaanse dus ook Europeesche;
- 2) De West Europeesche markt potenties zouden zeer aantrekkelijk zijn vanwege grote groeimogelijkheden voor de consumptie van primair aluminium;
- 3) De Amerikaanse investeerders genoten reeds door investeringen in Suriname grote belastingsvoordelen door de WHTCA;
- 4) Het EEG tariefbeleid is voordelig voor Suriname; er is geen heffing op ruwe bauxiet, er is een buitentarief van 10% voor primair aluminium en 5% op aluminium afval;

5) Het is erg attractief een groot project met een significante invloed op de economie uit te voeren als een blijvende herinnering aan EEG hulp; het zou beter zijn te investeren in een groot project met effecten op de nationale economie (inkomsten, betalingsbalans, werkgelegenheid en begroting) dan verschillende kleine
Verder kon gezegd worden dat de EEG deze gedachte schijnt te ondersteunen, echter moet het verzoek van Suriname komen.

Er kwam een EEG missie naar Suriname en Europeesche bedrijven zoals het Duitse Salzgitter voerden studies en andere onderzoeken uit.

Tot investeringen kwam het echter niet en Suriname trad in onderhandelingen met een aantal aluminium bedrijven alleen off in consortia verband die wandelvergunningen verkregen om exploratie onderzoek te doen. Na langdurig onderhandelen werd voor Reynolds Metal gekozen. De Grassalco werd opgericht met de bedoeling te participeren in de ontwikkeling van West Suriname.

Wij kennen allemaal het resultaat. Reynolds gaf er de brui aan en gaf een technicality op als reden: er zou minder dan 50 miljoen ton bauxiet met een gehalte van 48% extraheerbare aluinaarde aanwezig zijn waardoor zij niet verplicht was een aluinaarde raffinaderij op te zetten. De ware reden was dat Reynolds niet bereid was de bauxiet levy te betalen.

Grassalco nam over; de Billiton werd gevraagd een feasibility studie uit te voeren. Er werd een spoorlijn aangelegd van Bakhuis naar Apoera, een haven aangelegd, maar bauxiet exploitatie bleef uit en alles bloedde langzaam dood.

De turbulente jaren '80 en daarna

Intussen was de industrie wereldwijd als gevolg van de olieprijsstijgingen in een recessie terechtgekomen. Dalende vraag noopte tot productie verminderingen, fabriekssluitingen en afvloeiingen van personeel. Structurele veranderingen

traden op in de industrie. Wij zien een afname van de productie in de landen die de levy hadden ingevoerd en stijging in de niet levy landen zoals Brazilië en Australië. Guinea had ook een levy maar kon de dans ontspringen door de take and/or pay kontrakten die met behulp van de Wereldbank waren afgesloten met de maatschappijen. Suriname bleef ook niet gespaard. De jaren '80 waren voor de bauxietindustrie Suriname uitzonderlijk moeilijk: geleidelijke afname en uiteindelijk stopzetten van de exporten van bauxiet, eerst calcined refractory, dan abrasieve, metalgrade en chemisch bauxiet, massa ontslagen en verminderde inkomsten uit de sector. De Overheid was gedwongen korting te geven op de levy tot uiteindelijk het tarief tot nul werd gereduceerd. Ook werd de industrie het slachtoffer van binnenlandse vijandelijkheden: de Moengomijn moest worden gesloten en bauxiet worden geïmporteerd om de aluinaarderaffinaderij draaiende te houden. Ook de aluminium smelter werd tijdelijk en later definitief gesloten.

Wij zagen ook een samengaan van de Alcoa en Billiton in Suriname; zij voegden hun mijnoperaties in het Para gebied samen met Billiton als operator en Billiton werd voor 45% eigenaar van de aluinaarde fabriek.

Ook op bestuurlijk gebied ging Suriname bergafwaarts. De militaire coup van 1980 had geleid tot opschorting van de grondwet, ontbinding van het parlement en er werd per decreet geregeerd door civiel-militaire regering. Door de opschorting van de ontwikkelingshulp na de bloedige decemberdagen van 1982 stortte de economie in elkaar. De aanhoudende tekorten op de overheidsbegrotingen werden gedekt met de geldpers met als gevolg oplopende inflatie en verarming van de bevolking.

In 1991 was een aanpassingsprogramma nodig om de structurele onevenwichtigheden in de economie te corrigeren en het land weer te brengen op het pad van groei.

Met de bauxiet bedrijven werd een bauxietakkoord getekend in 1992 die voorzag in een geunificeerde wisselkoers, investeringen in nieuwe mijngebieden, uitbreiding van de

aluinaarde raffinage capaciteit en een onderzoek naar de bauxiet voorkomens in Bakhuis. Dit fel bekritiseerde overeenkomst legde de basis voor rust en verdere ontwikkeling van de sector. Met de nieuwe productie gebieden was de bauxietvoorziening tot 2006 gegarandeerd. De kustvlakte bauxieten zouden dan uitgeput zijn.

Pechiney toonde belangstelling voor West Suriname maar haakte af en Billiton vroeg toen een concessie aan terwijl de Suralco later ook belangstelling toonde. Beide maatschappijen besloten toen hun samenwerking in Oost Suriname landelijk te maken en onder de naam De Partners verkregen zij het recht tot exploratie in West Suriname als onderdeel van een MOU met als doel onderzoek naar economische haalbaarheid van een geïntegreerde aluminiumindustrie in West Suriname.

Wij zijn zowat 90 jaren verder sinds de SBxM werd opgericht. De industrie is op basis van twee nogal fel bekritiseerde overeenkomsten uitgegroeid tot een geïntegreerde aluminium industrie van wereld klasse. Echter hebben wij in de tweede helft van de jaren '70 de internationale aansluiting verloren en teruggevallen. Zowel bauxiet als aluminium exporten zijn stopgezet en de capaciteit van de aluinaarderaffinaderij is vergroot en aluinaardeproductie en export is de belangrijkste activiteit geworden bleven van wat eens een geïntegreerd bedrijf was. Toch is het belang en de rol van de bauxietindustrie groter geworden.

Ten eerste heeft zij een enorme push gegeven aan de aardolieontwikkeling door garantiestellingen en omvangrijke afname contracten;

Ten tweede is de bauxietindustrie de grootste leverancier van elektrische energie aan het nationale elektriciteitsnet geworden;

Ten derde zien wij dat zij middels joint ventures ook andere minerale zoals goud ontwikkeld.

Balans na 90 jaren bauxite exploitatie

Als wij de finale balans opmaken blijkt dat er ten opzichte van 1920 niet veel te zijn veranderd.

Wijdverspreide armoede; volgens berekeningen van divers zijde leeft meer dan 60% van de bevolking onder de armoede grens; er is een enorm tekort aan volkswoningen en de woonomstandigheden zijn bijzonder slecht; de afwatering is gebrekkig alsmede de fysieke infrastructuur; afbrokkelende medische- en onderwijs voorzieningen; een uit zijn voegen gebarsten inefficiënt en onproductief ambtenaren apparaat dat het grootste deel van de inkomsten opslokt, een kwijnende agrarische en bosbouw sector en een enorme informele sector als bewijs van de slechte economische situatie . De overheids financiën vertonen nog steeds een zorgelijk beeld: “Er is geen geld” wordt vaak gehoord van de zijde van de regering. Voor alles moeten wij bij donoren aankloppen: diversificatie van de donorhulp heet dat.

Wij hebben na 90 jaar niets overgehouden aan de exploitatie van bauxiet in Suriname of het zou moeten zijn de twee bruggen van Wijdenbosch.

En de eigenaar van de hulpbronnen klaagt en terecht want de tijd dringt en er is nauwelijks iets tastbaar.

Er wordt kritiek geleverd op gesloten overeenkomsten: buitenlandse bedrijven die onze hulpbronnen wegdragen terwijl wij niets ontvangen. Niet is minder waar. Staatsolie is een volledig Surinaams bedrijf. Alle winsten blijven in het land. In de afgelopen 25 jaar heeft zij zo'n half miljard US dollar gepompt in de economie in de vorm van belastingafdrachten en dividenden. Wat heeft U daarvan gezien als eigenaar van de olie? Is er een volkswoning gebouwd of een straat geasfalteerd met gelden van Staatsolie? Alleen al in de periode 2000 tot 2004 is er bijna een kwart miljard bijgedragen waarvan \$72.4 miljoen in de vorm van dividend. Extra inkomsten voor de Staat boven op de reguliere

belastingsafdrachten. Maar de agrarische sector kwijnt weg, de bosbouw sector is op sterven na dood en de visserij sector met name garnalen maakt moeilijke tijden door. Alleen al in de 10 jaren van bauxietlevy is er bijna een half miljard dollars extra aan inkomsten ontvangen. En al die tijd horen wij dat er geen geld is.

Er moet dus iets fundamenteel mis zijn met het gevoerd beleid. Het heeft niet geleid tot ontwikkeling van land en volk maar tot verkwisting. Kijk maar naar de NF 3 miljard golden handshake bij onze onafhankelijkheid; het is in rook opgegaan. Het beleid zoals tot stand gekomen in de koloniale periode is zo gebleven en voortgezet zelfs na onze onafhankelijk worden en de nationalistische retoriek uit de militaire periode. Het is geen beleid gericht op economische weerbaarheid van de bevolking, maar één gericht op afhankelijkheid van een bureaucratische en politieke elite.

Wat te doen

Maar kritiek leveren en analyses presenteren is gemakkelijk. Hoe zal de toekomst eruit zien? Zullen wij iets kunnen overhouden waardoor de nieuwe generatie voort kan gaan?

Dan moet er een duidelijke verschuiving komen in ons denken: niet de regering, maar de bevolking moet het geld verdienen. Dat kan door het aanmoedigen van locale deelname in de industrie. Wat dat betreft helpen de internationale ontwikkelingen in de industrie ons een handje door concentratie op hun core business en openen zo de mogelijkheid voor het leveren van diensten door derden. Op dat gebied zien wij een aantal locale contractors actiever worden en groeien. Deze bedrijven moeten groei stimulansen krijgen, expertise ontwikkelen die hen in staat zal stellen hun vleugels ook regional en international uit te slaan. Als ik het recentelijk goed verstaan heb is Min. Rusland die mening ook toegedaan.

Wij moeten onze focus verleggen van ambtenarij en consument naar producent. Verzelfstandigen en professionaliseren van vitale diensten en capacity building.

Uitvoeren van de Public sector reform, waardoor geld vrij kan komen voor productieve investeringen. Een deel van de opbrengsten uit de exploitatie moet aangewend worden voor de ontwikkeling van andere sectoren voor de bevolking. Dat was onder andere de bedoeling van de Overwinstbelasting op bauxiet; dat was ook de bedoeling met een deel van de gelden die uit West Suriname zou worden verdiend en de Meer Opbrengst Natuurlijke Hulpbronnen hebben ons de reële mogelijkheid geboden dat idee daadwerkelijk te realiseren. Wij hebben er voor gekozen om de inkomsten op te maken en er goed van te leven.

Kiezen wij weer daarvoor, dan weten wij wat ons te wachten staat.

Moeten wij ons dan niet meer druk maken om de staatsinkomsten?

Ja wel, maar op een andere manier. Inkomsten moeten komen door activiteiten te stimuleren en niet door continue lastenverzwaring voor bestaande.

Ik dank U voor uw aandacht.

Paramaribo 14 februari 2006